

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 7, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК: 330.341.1

V. V. Kovch,

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії,

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет», м. Хмельницький

ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ СУСПІЛЬСТВА, ЯК СТРАТЕГІЧНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

V. V. Kovch,

Candidate of economic sciences,

Senior lecturer of the department of economic theory Private Higher Educational Establishment "Khmelnyskyi Economic University"

THE SATISFACTION OF THE NEEDS OF THE SOCIETY, AS A STRATEGIC FUNCTION OF THE STATE IN THE CONDITIONS OF FORMATION THE INNOVATIVE ECONOMY

Розглянуто задоволення потреб суспільства за сучасних умов формування інноваційної економіки. Роль яку відводиться державі у задоволенні потреб людини та механізми завдяки яким держава здатна впливати на рівень якості життя. Аналізу підлягала межа бідності та рівень заробітної плати в Україні. Через функції держави розкрито роль яку вона відіграє у задоволенні потреб суспільства. Розглянуто природу суспільства та держави з позиції відмінних цілей та інтереси, що в свою чергу, породжують окремі напрямки пошуку ресурсів для задоволення власних інтересів. Розглянуто державу з позиції самостійного суспільного організму, котрий має не тільки логіку своє діяльності, а й власні нужди та інтереси, що подекуди відрізняються від інтересів суспільства. Формування інноваційної економіки та вимоги, щодо наявності відповідного рівня соціальної відповідальності керуючої частини населення та їхню здатність враховувати національні інтереси країни.

The satisfaction of necessities of the society is considered at the modern terms of forming the innovative economy. A role that is taken to the state in satisfaction of necessities of human being and mechanisms due to that the state is able to influence on the level of quality of life. The limit of poverty and salary level was a subject of the analysis in Ukraine. Through the functions of the state a role is exposed to play in satisfaction of necessities of the societies. The nature of society and state from the point of excellent aims and interests are considered, which in turn, generates separate directions of searching resources for satisfaction of the own interests. The state is considered from the position of the independent public organism that has not only got logic of the activity but also its own needs and interests that sometimes differ from interests of the society. The formation of the innovative economy and requirements, in relation to the availability of the appropriate level of social responsibility of the managing part of the population and their ability to take into account national interests of the country.

Ключові слова. держава, суспільство, інноваційна економіка, індивідуум, задоволення потреб суспільства, відповідальність, цілі, інтереси, функція держави, бідність, заробітна плата, заощадження, керуюча ланка населення.

Key words: state, society, innovative economy, individual, satisfaction of the necessities of the society, responsibility, aims, interests, function of the state, poverty, salary, economy, managing link of the population.

Постановка проблеми: Формування інноваційної економіки по своїй природі повинно орієнтуватися на зменшення витрат виробництва, створення якісної, нової продукції, покращення життя людини та піднесення його на якісно новий рівень. Держава виконуючи свої функції покликана полегшити процес формування інноваційної економіки та створити умови, при яких населення України буде отримувати, як можливо більшу кількість блага, при витрачанні мінімальної кількості ресурсів. Таке економічне спрямування України, а також бажання відповідати світовим стандартам та займати достойне місце на світовій арені і обумовило даний напрямок дослідження.

Аналіз основних досліджень та публікацій: Велика кількість науковців у своїх дослідженнях зачіпляли проблеми задоволення потреб людини, суспільства та формування інноваційної економіки в Україні. Розгляд обраної тематики, з різних кутів зору, знайшло своє відображення у працях: Дж. М. Кейнса, В. М. Гесца, А. А. Чухна, П. Леоненка, В. Мандибури, І. В. Буяна, В. Л. Осецького, І. Й. Малого, Т. Заславської, А. Ткача, А. Халецької, М. Папієва, Диха М.В., Данилишин Б., Куценко В. та інших. Проте повне розкриття задоволення потреб суспільства з позиції стратегічно важливої функції держави з врахуванням сучасних економічних умов формування інноваційної економіки України не знайшло свого кінцевого відображення.

Ціль статті: дослідити сучасний стан задоволення потреб суспільства при формуванні інноваційної економіки в Україні. Розглянути державу та встановити оптимальну її роль у структурі задоволення потреб суспільства. Дослідити межу бідності та рівень заробітної плати в Україні.

Виклад основного матеріалу: Держава в сучасному її прояві є одним з найсуттєвіших механізмів узгодження всіх рівнів інтересів у суспільстві. На сьогоднішній день є безліч об'єктивних теорій виникнення держави, проте в своїй основі вони сходяться в одному, що держава не може існувати без певної території

(землі), без населення (народу, що засиляє дану землю) та без влади (керуючої частини населення, що проживає на визначеній території та наділена винятковими повноваженнями). Створення держави з точки зору суспільного інституту, політичної структури та органа (мета якого реалізація сучасних інтересів суспільства через задоволення їх потреб), вчені пов'язують з необхідністю регулювання, як політичних так і соціальних відносин, котрі зароджуються в середині суспільства.

Подібні соціальні відносини у суспільстві, на момент створення держави отримують законодавче закріплення. Такі закріплені норми взаємовідносин стають обов'язковими до виконання та контролюються різноманітними структурами самої держави.

Традиційно публічно-правовим піддруктям безпосереднього впливу держави на економічні процеси цілком слушно вважають так звані «провали ринку», тобто необхідність втручання держави пояснюється загалом двома типами диспропорцій і дисфункцій, що виникають у процесі самостійного функціонування ринкового економічного механізму. Це, по-перше, необхідність додержання суб'єктами господарювання норм економічної конкуренції та стандартів якості й безпеки товарів та послуг; чинники, що системно пов'язані між собою, а також між диспропорціями й дисфункціями, що виникають при взаємодії економічного механізму з соціальною, екологічною та іншими сферами. Йдеться про чинники зайнятості населення, рівень оплати та безпеки праці, вплив промисловості на екологічне середовище тощо. Однак забезпечення функціонування ринкового механізму в умовах додержання конкуренційних вимог, а також вимог до якості й безпеки ринкового продукту, діяльності суб'єктів господарювання, є досить стабільними і неодмінними чинниками організації економічного життя, його невід'ємними складовими. По-друге, питання екологічної безпеки та соціальної гармонії є об'єктами впливу відповідно екологічної та соціальної політики держави, які мають взаємодіяти і впливати ззовні на економічну політику [1, с. 153-154]

Науковий інтерес серед вітчизняних дослідників до функцій держави, котрі направлені на задоволення потреб суспільства, пояснюється необхідністю визначення оптимальної ролі держави у суспільстві за умов формування інноваційної економіки.

Саме у функціях з максимальною повнотою розкривається та роль, яку держава відіграє відносно потреб громадянського суспільства, як соціальної системи більш високого рівня організації, і інтересів індивідів та їх груп, що його утворюють. Особливе місце серед них посідає соціальна функція, за наслідками реалізації якої можна дійти висновку про набуття державою статусу соціальної, сприйняття нею положення, згідно з яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю [2, с. 41].

По своїй природі суспільство та держава мають дещо відмінні цілі та інтереси що породжують окремі напрямки дослідження задля задоволення власних інтересів та інтересів окремих індивідуумів, а також вони в міру своїх можливостей прагнуть досягти певного компромісу у створенні повноцінних умов життя для якомога більшої частини населення. Саме у цій суперечності полягає основа існування держави, досягнення умов при яких настає задоволення потреб суспільства загалом та не створює загрози задоволення потреб кожного індивідуума окремо.

Державі, з точки зору особливої підсистеми сучасного суспільства, для підтримання ефективного функціонування суспільної системи та здатності свого населення задовольняти власні потреби та нужди, необхідно представляти інтереси не лише правлячої владної частини суспільства але і інших її прошарків. Мова йде про необхідність відображення інтересів та нужд менш захищених верств населення, тих чії потреби в більшій своїй мірі залишаються повз увагою або задовольняються частково, а подекуди задоволення нужд бідних прошарків суспільства відбувається з метою прикриття інтересів «правлячої» верстви населення. Сучасні дослідники вбачають відмінності держави у порівнянні з іншими соціально орієнтованими організаціями, в тому, що вона в корні своєї природи відображає всезагальне волевиявлення народу, а відповідно основним покликанням стає вираження, захист та контроль за реалізацією інтересів всього суспільства загалом.

Задоволення потреб у суспільстві кожним індивідуумом відбувається по різному та задовольняється різними компонентами та найменуваннями товарів і послуг. Крім безпосередньої залежності від матеріального достатку, досить вагому роль займає культурний, географічний та соціальний фактор. З метою задоволення цілого комплексу потреб у суспільстві, держава повинна створювати умови за яких відбудеться максимальна адаптація підприємств до вимог ринку. Для максимальної орієнтації виробництва товарів та створення послуг в Україні задля задоволення потреб своїх громадян, необхідно динамічно та цілеспрямовано відстежувати зміни у ринковому попиті. Така стратегія поведінки робить пряму залежність між виробництвом товарів з однієї сторони та створенням послуг з іншої, від наявних нужд в країні, а отже будить створюватися товари, котрі однозначно знайдуть свого покупця.

Межа за якою настає «бідність», може бути охарактеризована у вигляді кошика з мінімальною комплектацією благ першої необхідності, що подано у грошовому виразі у вигляді витрат на його придбання. Зазвичай нормативний підхід до висвітлення рівня життя базується на встановленні певних норм споживання, що спираються на висновки експертів або у деяких випадках коли мова йде про менш розвинуті країни на їх ресурсні можливості. Для України таким показником є прожитковий мінімум, що в своїй основі повинен поєднувати можливості держави задовольняти потреби населення та з максимально допустимими можливостями використання наявних ресурсів.

Склад граничного набору благ для задоволення потреб населення визначається з врахуванням наступних факторів:

- наявних рекомендацій від компетентних установ, щодо мінімальних об'ємів споживання товарів та послуг, необхідних для забезпечення повноцінного життєзабезпечення, як людини так і домогосподарств;

- рівня споживання благ в сім'ях з гранично низьким рівнем прибутку;

- склад членів сімей та рівнів їх доходів.

Для порівняння наведемо дані про розмір середньої заробітної плати по Україні в розрізі за областям, станом за січень - березень 2014р.

Таблиця 1.

Розмір середньої заробітної плати по Україні в розрізі за областям,
станом за січень - березень 2014р у розрахунку на одного штатного працівника, грн.. [3]

Області	Січень	Лютий	Березень	Приріст за 2014 р
Вінницька	2513	2531	2650	137
Волинська	2407	2402	2526	119
Дніпропетровська	3285	3389	3390	105
Донецька	3674	3707	4036	362
Житомирська	2462	2475	2597	135
Закарпатська	2372	2427	2607	235
Запорізька	3079	3032	3416	337
Івано-Франківська	2600	2567	2766	166
Київська	3165	3242	3456	291
Кіровоградська	2505	2509	2643	138
Луганська	3295	3266	3404	109
Львівська	2611	2644	2816	205
Миколаївська	2955	3066	3299	344
Одеська	2898	2837	2972	74
Полтавська	2946	2823	3082	136
Рівненська	2626	2671	3048	422

Сумська	2602	2581	2698	96
Тернопільська	2182	2266	2371	189
Харківська	2832	2881	3071	239
Херсонська	2347	2363	2505	158
Хмельницька	2522	2548	2847	325
Черкаська	2546	2516	2682	136
Чернівецька	2320	2345	2435	115
Чернігівська	2420	2425	2654	234
АРК	2693	2697	3013	320
По Україні	3148	3189	3398	250

Як видно з таблиці 1, абсолютним лідером серед зростання заробітної плати є Рівненська область, де протягом проаналізованого відрізка часу заробітна плата збільшилась на 422 грн. По Україні п'ятірка лідерів із зростання рівня заробітної плати складається з наступних областей: Донецька, Миколаївська, Рівненська, Хмельницька області, та АРК. Проте середній показник розтання рівня оплати праці по Україні лишається досить низьким та становить лише 250 грн. Такий не високий приріст в оплаті праці не може гарантувати повноцінного та всебічного задоволення потреб, як кожної людини окремо так і суспільства в цілому.

Аналіз економічних проблем, пов'язаних зі своєчасними виплатами заробітної плати, свідчить, що заробітна плата, як раніше, не заробляється, а нараховується в номіналі. Отже, заробітна платня, як основна складова трудових доходів в Україні не завжди виконує свої функції, оскільки залишається вкрай низькою; її міжгалузева та міжрегіональна диференціація – над помітна, а міжкваліфікаційні розбіжності надмірні. [4, с. 41].

На сьогоднішній день є досить сильне протиставлення між керуючою ланкою та основною частиною населення. Значна різниця між багатими і бідними тільки загострює проблему. Відповідно з цим формування інноваційної економіки вимагає наявності досить високого рівня соціальної відповідальності керуючої частини населення та їхню здатність враховувати національні інтереси держави.

Відповідно до праць Л. Єрхарда, політика держави має реалізувати такі соціальні цінності, як безпека, свобода, добробут і т. п. Через систему перерозподілу доходів держава повинна забезпечити кожному її громадянину відповідно високий рівень життя. У той самий час, на кожного громадянина такої держави покладено обов'язок відповідальності за свою ініціативу та активність, щодо забезпечення власного існування [5, с. 230 - 231].

Сучасна держава не приймає «однозначних рішень» та не наділена універсальними методами для задоволення суспільних нужд. За таких умов постає необхідність перегляду основ вибору орієнтуру національного розвитку. Рівень задоволення нужд суспільства проявляється їх рівнем матеріального добробуту та ступенем соціального розвитку. Державі простіше задовольняти нужди формуючи різні соціальні групи, що зменшує якісний вираз задоволення індивідуальних потреб кожного члена суспільства. Їх реалізація прямо пропорційно залежить від діючих на даний момент соціально-правових норм та моделей поведінки.

Тому уряду не під силу на основі законодавства передбачити усі можливі форми поведінки конкретного громадянина чи соціальної групи, відповідно задоволення їхніх інтересів у певному напрямку відбувається паралельно основним. В основу цього покладено не формальні стосунки, що відносяться до всіх процесів суспільного відтворення включаючи тінюві процеси та соціальні взаємозалежності. [6, с. 55]

Споживачі, що наділені більш широкими фінансовими можливостями приділяють увагу не тільки кількісному вираженню задоволення нужд, але і їх якості. Такі споживачі надають перевагу екологічно чистій продукції, та готові витратити раніше відкладені кошти. Саме тому постає необхідність у виявленні і таких потреб суспільства та орієнтувати частину виробництва на їх задоволення. Покупець, що орієнтується на більш якісну продукцію, підсвідомо готовий витратити більше коштів. На жаль далеко не завжди ціна обраного товару може об'єктивно відобразити його якість. Справа в тому, що проведення інноваційної діяльності для покращення якості кінцевої продукції також потребує додаткових затрат, а це в свою чергу переноситься на собівартість створеного блага.

Якість товару часто пов'язують з використанням висококваліфікованих працівників, залученням спеціалістів з інших країн, проведення перевірки на брак та використанням необхідних технологій для зберігання і транспортування продукції. Всі ці фактори у своїй сукупності значно збільшують раціональну вартість створеного блага та невинувато відсіюють значну частину неплатоспроможних споживачів.

Отримавши продукції високої якості споживач задовольняє, як першочергові нужди так і соціальні очікування. Такий процес завдяки виправданню очікувань споживачів викликає довіру до виробника, та створює постійну клієнтську базу, що згодні купувати продукції навіть за більш високої ціни.

Розвиток сучасного світу вимагають творення взаємозв'язку між функціями держави та необхідністю задоволення нужд людини. Задоволення потреб людини повинно відбуватися за будь яких умов та в незалежності від соціального статусу індивідуума. Держава опиняється у вигірному становищі, коли задовольняються нужди її громадян, так як споживач задовольняє їх за рахунок власних коштів, що відповідно вивільняються та збільшують грошову масу в обігу.

З метою зниження вірогідності досягнення межі, коли витрати переважають доходи індивідуума по всіх складових якості життя, держава здатна застосовувати такий механізм з досить вагомим соціальним ефектом, як перерозподіл. Цей механізм здатен дещо розмити межі між багатими та бідними верствами населення. До іншого подібного механізму можна віднести конкуренцію, так як значна частина дослідників притримуються думки, що вона є найбільш ефективним способом задоволення нужд людини та суспільства. Конкуренція по своїй природі підштовхує виробника до застосування нових технологій, проектів, пошуку нових джерел сировини за для покращення якості кінцевої продукції та збільшення кількості клієнтів компанії. З позиції окремо взятого споживача конкурентоздатність товару визначається співставленням комплексу благ від отриманої продукції, та співвідношенням витрат до рівня доходу індивідуума, пов'язаних з його придбанням. У деяких випадках отримана продукція вимагає додаткових затрат на обслуговування та утилізацію, тому цей фактор теж враховується при виборі товару.

Світові стандарти щодо якості створеної продукції щороку вносять свої корективи, проте тільки частина виробників в Україні здатна відповідати таким нормам. Як не дивно, продукція, що не знайшла підтвердження своїх якісних властивостей за кордоном, все-таки збувається в межах нашої держави. Це ще один раз наголошує про відсутність якісної альтернативи за наявного рівня ціни.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку: На сьогоднішній час існує велика кількість підходів до розуміння природи держави її функцій та межі втручання в економічне життя суспільства. Однією з основних цілей держави сьогодення є забезпечення гідного життя свого населення. Проте досить часто бувають випадки, коли владна частина населення переслідуючи свої власні інтереси, нехтує потребами суспільства. На жаль на практиці чим менший соціальний статус в індивідуума, тим далі він буде знаходитись від очікуваного рівня задоволення своїх потреб. Враховуючи культурний, географічний та соціальний фактор держава повинна створювати умови для максимальної адаптації виробників суспільних благ до вимог споживачів. Проведення інноваційної діяльності на підприємствах завжди перебуває в стані підвищеного ризику. Мова йде про час витрачений на дослідження, залучення додаткового капіталу та використання резервів, що може бути не доцільним. Інноваційне спрямування розвитку держави повинно орієнтуватися на цільове задоволення потреб, як суспільства у цілому так і кожної людини окремо.

Список літератури:

1. Задахайло, Д. Держава та економічне ринкове середовище: господарсько-правовий контекст / Д. Задахайло // Вісник Академії правових наук України. 2005 р. №3 (42). - X. : Право, 2005. - С. 149-161.
2. Яковюк І. В. Реалізація соціальної функції держави в умовах європейської інтеграції / І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 7. - X. : Право, 2004. - С. 40-48.

3. Середня заробітна плата за регіонами в 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/socposobiya/sred-zarp-reg/sred-zarp-reg_14/
4. Гнибіденко І. Ф., Колот А. М., Новикова О. Ф. Соціальна безпека: теорія та українська практика: монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новикова / – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
5. Эрхард Л. Благополучие для всех / Эрхард Л. – М.: Начала-Пресс, 1991. – С. 230 – 231;
6. Фаріон М.М., Ковч В.В. Можливості та роль держави в задоволенні потреб суспільства за умов формування інноваційної економіки / М.М. Фаріон, В.В. Ковч //Галицький економічний вісник №3 (42) 2013. – С. 53-60;
7. Буян І. В. Ринкова система праці - сучасна економічна форма взаємодії біологічного, духовного, соціального в людині з природою / І. В. Буян // Психологія і суспільство. - 2011. - № 4. - С. 38-51;
8. Гвелесіані А. Вплив соціально-економічного розвитку на рівень диференціації доходів населення України / А. Гвелесіані, І. Литвин // Економіка України. – 2010. - №1. – С. 8;
9. Криворотько І. О. Проблеми та перспективи інвестування в людський капітал України / І. О. Криворотько // Інноваційна економіка. – 2013. – №39 – С. 35 – 38;
10. Сенів Л., Малиновський Ю. Особливості Диференціації доходів населення України / Л. Сенів, Ю Малиновський // Економічний аналіз: зб. наук. праць 2012. – Вип. 10. – Частина 1. – С. 433;
11. Закон зростання потреб і соціально-економічна ефективність виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.grinchuk.lviv.ua/book/56/2199.html>.

References.

1. Zadykhailo, D. (2005), “Derzava ta ekonomichne rynkove seredovyshe: gospodars'ko-pravovyi kontekst”, *Visnyk Akademi pravovyh nauk Ukrainy*. vol. 3 (42). – X. pp.149-161.
2. Iakov'uk, I. V. (2004), “Realizaciia social'noi funkcii dergavy v umovah evropeiskoi integracii”, *Dergavne bydivnuctvo ta misceve samovriadyvannia*. vol. 7. – X. pp. 40-48.
3. Serednia zarobitnia plata za regionamy v 2014 roci [Online], available at: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/socposobiya/sred-zarp-reg/sred-zarp-reg_14/
4. Gnybidenko, I. F. and Kolot, A. M. and Novikova, O. F. (2006), “Social'na bezpeka: teoriia ta ukrains'ka praktyka: monografiia” *KNEU* pp. 292
5. Erhard, L. (1991), “Blagosostoianie dlia vseh”, *Nachala-Pres.* pp. 230-231
6. Farion, M. M. and Kovch V.V. (2013), “Moglyvosti ta rol' dergavy v zadovolenni potreb sypil'stva za umov formuvannia innovaciinoi ekonomiky”, *Galyc'kyi ekonomichnyi visnyk*, vol 3 (42) pp. 53-60.
7. Buian, I. V. (2011), “Rynkova sistema pratsi - suchasna ekonomichna forma vzaiemodii biolohichnoho, dukhovnoho, sotsial'noho v liudyni z pryrodou”, *Psykhologia i suspil'stvo*, vol. 4, pp.38-51.
8. Hvelesiani, A. And Lytvyn, I. (2010), “Vplyv sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku na riven' dyferentsiatsii dokhodiv naseleння Ukrainy”, *Ekonomika Ukrainy*, vol.1, p. 8.
9. Kryvorot'ko, I. O. (2013), “Problemy ta perspektyvy investuvannia v liuds'kyj kapital Ukrainy”, *Innovatsijna ekonomika*, vol.39, pp. 35 – 38.
10. Seniv, L. and Malynovs'kyj, Yu. (2012), “Osoblyvosti Dyferentsiatsii dokhodiv naseleння Ukrainy”, *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. Prats*, vol. 10, no. 1, p. 433.
11. Zakon zrostantia potreb i sotsial'no-ekonomichna efektyvnist' vyrobnytstva [Online], available at: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/56/2199.html>.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"